

**ПОСЛУГИ ПОВОДЖЕННЯ
З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ
В ГРОМАДАХ**

ПРАКТИЧНИЙ
ПОСІБНИК

**ПОСЛУГИ ПОВОДЖЕННЯ
З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В ГРОМАДАХ**

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

Київ-2019

УДК 69.059.1

ББК 38.7-38.9

I 26

Ігнатенко О.П., Ткачук Л.М.

Послуги поводження з побутовими відходами в громадах.
Практичний посібник. - Київ, 2019. – 48 с.

Практичний посібник створено для керівників та фахівців органів місцевого самоврядування, підприємств та організацій, що здійснюють свою діяльність в сфері поводження з побутовими відходами. Зокрема, це стосується таких питань як збирання побутових відходів, у тому числі роздільне збирання, їх перевантаження, переробка, утилізація, захоронення тощо. Наведено законодавчі та фінансово економічні аспекти утримання об'єктів поводження з побутовими відходами, питання розробки місцевих програм поводження з побутовими відходами, схем санітарної очистки, інвестиційних програм підприємств, практика ефективного застосування законодавства в цій сфері, вимоги державного контролю та відповідальність, тарифна політика та ціноутворення, роз'яснення та коментарі щодо окремих положень законодавства в цій сфері.

Автори:

Ігнатенко Олександр Павлович, доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної політики та врядування Національної академії державного управління при Президентові України

Ткачук Людмила Михайлівна, експерт в сфері благоустрою

За підтримки проекту ПМГ ПРООН-ГЕФ “Протидія пластиковому забрудненню на місцевому рівні”

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. СТАН ТА ЗАКОНОДАВСТВО.....	4
1.1. Стан та законодавство в сфері поводження з побутовими відходами	4
1.2. Розробка схем санітарної очистки населених пунктів та програм поводження побутовими відходами.....	8
1.3. Контроль в сфері поводження з побутовими відходами	12
1.4. Відповідальність за порушення законодавства.....	15
РОЗДІЛ 2. НОРМУВАННЯ ТА ТАРИФООУТВОРЕННЯ.....	19
2.1. Правила надання послуг з вивезення побутових відходів	19
2.2. Порядок проведення конкурсу на надання послуг з вивезення побутових відходів.....	22
2.3. Визначення тарифів на послуги з вивезення побутових відходів	26
2.4. Норми надання послуг з вивезення побутових відходів	31
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ.....	35
3.1. Поводження з побутовими відходами на прибудинкових територіях	35
3.2. Збирання та транспортування побутових відходів.....	38
3.3. Сортування та переробка побутових відходів	42
3.4. Утилізація та захоронення побутових відходів	45

РОЗДІЛ 1. СТАН ТА ЗАКОНОДАВСТВО

1.1. Стан та законодавство в сфері поводження з побутовими відходами

В Україні щороку утворюється близько 52 млн. м³ твердих побутових відходів (ТПВ), що дорівнює близько 13 млн. тонн, які захоронюються на 6 тис. сміттєзвалищах і полігонах, загальною площею понад 9 тис. га. Загалом в Україні на полігонах та звалищах накопичено понад 1,2 млрд. м³ ТПВ. Мінімальна норма утворення ТПВ однією людиною в Україні - 1,6 м³/рік (375 кг/рік), а середня - 2 м³/рік (500 кг/рік). Тільки 77% населення України охоплено послугами з вивезення побутових відходів.

Завдяки впровадженню в 822 населених пунктах роздільного збирання побутових відходів, роботі 25 сміттєсортувальних ліній та 3 сміттєспалювальних заводів перероблено та утилізовано близько 7% ТПВ, з них: 3% спалено, 4% ТПВ потрапило на заготівельні пункти вторинної сировини та переробні заводи.

Кількість сміттєзвалищ, які перевантажені складає 309 од. (6%), а 1347 од. (25%) - не відповідають нормам екологічної безпеки. Через протидію з боку населення, природоохоронних, громадських організацій, та відсутність у місцевих органах влади практики надання гарантій та компенсацій виділення земельних ділянок під будівництво нових полігонів для ТПВ, потреба в яких сьогодні сягає понад 424 одиниць.

Через неналежну системи поводження з твердими побутовими відходами в населених пунктах, як правило у приватному секторі, щорічно виявляється близько 30 тис. несанкціонованих звалищ, що займають площу понад 1 тис. га.

Системи утилізації фільтрату практично відсутні на всіх полігонах та звалищах, що збільшує їх техногенну небезпеку. Хоча значна частина сміттєзвалищ та полігонів знаходиться поряд із водними об'єктами та на ділянках, де активно проходять зсувні процеси, які сприяють витокам фільтрату. Частим явищем на сміттєзвалищах є пожежі, при яких активно забруднюється атмосферне повітря.

Послуги у сфері ТПВ надають 1134 організацій, в тому числі 285 приватної власності (25%). Чисельність працюючих у сфері поводження з побутовими відходами складає понад 16 тис. осіб.

Загальна кількість спеціально обладнаних транспортних засобів складає понад 4 тис. одиниць. Середній показник зношеності спецавтотранспорту складає 67%.

Середній тариф на поводження з побутовими відходами в країні за минулий рік становив близько 81 грн./м³ у тому числі за захоронення – 24 грн./м³. Такі тарифи значно нижче світових, що не дає підприємствам, що працюють у цій сфері, можливості дотримуватися відповідних технологічних норм та правил при здійсненні своєї діяльності, а також впроваджувати сучасні технології.

Згідно із світовою практикою витрати населення на поводження з побутовими відходами становлять 1% середнього доходу, в той час як в Україні такі витрати дорівнюють 0,1-0,2%.

Річний обсяг реалізацій послуг з вивезення побутових відходів складає понад 3 млрд. грн.

Разом з проблемами забруднення довкілля, останнім часом набули актуальності питання оцінки ресурсного потенціалу пов'язаного з ТПВ. Зокрема, це стосується вкрай недостатнього використання побутових відходів як джерела вторинної сировини та в енергетичних цілях.

До складу ТПВ входять такі компоненти: папір, картон (20-30%), харчові відходи (28-45%), дерево (1,5-4%), метал чорний (1,5-4,5%), метал кольоровий (0,2-0,3%), текстиль (4-7%), кістки (0,5-2%), скло (3-8%), шкіра, гума, взуття (1-4%), камені, фаянс (1-3%), пластмаса (1,5-5%), зметене сміття (7-18%), інше (1-3%). Теплотворна здатність ТПВ складає 1100-1400 ккал/кг, при середній вологовмісткості 35-40%.

Процентні співвідношення морфологічного складу ТПВ дуже умовні, оскільки на співвідношення складових впливають ступінь упорядкованості житлового фонду, сезони року, кліматичні й інші умови. У складі ТПВ постійно збільшується вміст паперу, пластмас, фольги, різного роду банок, поліетиленових плівок та інших

упакувань. Особливо великі сезонні коливання харчових відходів - з 28% весною до 45% влітку та восени.

Базовими законами в цій сфері являється ЗУ “Про відходи” та «Про житлово-комунальні послуги». В ЗУ “Про відходи” викладені загальні аспекти поводження з відходами, включаючи побутові відходи. Цей Закон регулює відносини, пов’язані з утворенням, збиранням і заготівлею, перевезенням, зберіганням, обробленням (переробленням), утилізацією, видаленням, знешкодженням та захороненням відходів, що утворюються в Україні, перевозяться через її територію, вивозяться з неї, а також з перевезенням, обробленням та утилізацією відходів, що ввозяться в Україну як вторинна сировина.

Статтею 35-1 ЗУ «Про відходи» встановлено вимоги щодо поводження з побутовими відходами. Однак, у зв’язку з прийняттям нової редакції ЗУ “Про житлово-комунальні послуги”, цю статтю слід розглядати вже в новій редакції, що вступить в дію з 01.05.2018. ЗУ “Про житлово-комунальні послуги” визначив основні засади організаційних, господарських відносин, що виникають у сфері надання та споживання житлово-комунальних послуг, і зокрема в сфері поводження з побутовими відходами, між їх виробниками, виконавцями і споживачами, а також їх права та обов’язки.

Зокрема визначено, що поводження з побутовими відходами здійснюється відповідно до державних норм, стандартів і правил. Власники або наймачі, користувачі, у тому числі орендарі, джерел утворення побутових відходів укладають договори з виконавцем послуг з вивезення побутових відходів, здійснюють оплату послуг з поводження з побутовими відходами та забезпечують роздільне збирання побутових відходів.

Виконавця послуг з вивезення побутових відходів визначає орган місцевого самоврядування на конкурсних засадах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Виконавець послуг з вивезення побутових відходів укладає договори про надання послуг з поводження з побутовими відходами із споживачами. Виконавець послуг з вивезення побутових відходів зобов’язаний укласти договори про надання послуг з перероблення

та захоронення побутових відходів із суб'єктами господарювання, що надають такі послуги відповідно до правил благоустрою території населеного пункту, розроблених з урахуванням схеми санітарного очищення населеного пункту. Договори про надання послуг з поводження з побутовими відходами мають містити інформацію про укладені договори між виконавцем послуг з вивезення побутових відходів та суб'єктами господарювання, що надають послуги з перероблення та/або захоронення побутових відходів.

Під час проектування житлових будинків, громадських, виробничих, складських та інших споруд передбачаються будівництво та облаштування контейнерних майданчиків для роздільного збирання і зберігання побутових відходів, урн для побутових відходів.

Житлові масиви і внутрішньодворові території, дороги загального користування та інші об'єкти благоустрою населених пунктів, а також місця проведення масових заходів обладнуються контейнерними майданчиками, урнами для побутових відходів.

Роздільне збирання побутових відходів здійснюється їх власниками згідно з методикою роздільного збирання побутових відходів, яка затверджена наказом Мінрегіону від 01.08.2012 №133.

Великогабаритні та ремонтні відходи у складі побутових відходів мають збиратися окремо від інших видів побутових відходів. Небезпечні відходи у складі побутових відходів збираються окремо від інших видів побутових відходів, а також мають відокремлюватися на етапі збирання чи сортування та передаватися спеціалізованим підприємствам, що одержали ліцензії на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами.

Перевезення побутових відходів здійснюється спеціально обладнаними транспортними засобами. Орган місцевого самоврядування на конкурсних засадах визначає виконавця послуг з перевезення побутових відходів з певної території населеного пункту.

Захоронення побутових відходів дозволяється тільки на спеціально обладнаних для цього полігонах/звалищах.

Під час обрання органами місцевого самоврядування або

місцевими державними адміністраціями схеми санітарного очищення перевага надається пропозиціям, що передбачають більший ступінь перероблення чи утилізації побутових відходів.

Термічне оброблення (спалювання) побутових відходів дозволяється лише на спеціально призначених для цього підприємствах чи об'єктах. Спалювання побутових відходів дозволяється лише на енергетичні цілі з метою одержання теплової та/або електричної енергії.

Забороняється проектування, будівництво та експлуатація полігонів побутових відходів без оснащення системами захисту ґрунтових вод, вилучення та знешкодження біогазу та фільтрату.

Також, слід звернути увагу на ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» встановлено вимоги до поводження з побутовими відходами та санітарної очистки населених пунктів на ринкових засадах.

1.2. Розробка схем санітарної очистки населених пунктів та програм поводження побутовими відходами

Схема санітарної очистки населених пунктів (далі Схема) розробляється і затверджується органами місцевого самоврядування або місцевими державними адміністраціями відповідно до ЗУ «Про відходи».

Схема розробляється в складі містобудівної документації або окремим документом. Схема погоджується місцевими органами санітарно-епідеміологічної та екологічної служб, управлінням містобудування, архітектури та житлово-комунального господарства і затверджується рішенням сесії місцевої ради.

Схема визначає черговість здійснення заходів, обсяги робіт із усіх видів очистки і прибирання, системи і методи збирання, зберігання, видалення, знешкодження, перероблення, утилізації та захоронення, необхідну кількість збиральних машин, механізмів, устаткування й інвентарю, доцільність проектування, будівництва чи реконструкції розширення об'єктів системи санітарної очистки, їх основні параметри і розміщення, орієнтовані капіталовкладення на будівництво і придбання технічних засобів.

Схему розробляють на розрахунковий термін 25 років з

виділенням першочергових (5 років) та довгострокових заходів. Схему санітарної очистки населеного пункту рекомендується коригувати кожні 5 років.

Склад, порядок розроблення, погодження і затвердження проектної документації Схеми повинні відповідати вимогам державних будівельних норм ДБН А.2.2-3. Вона складається:

1) Вихідні данні: титульний список на проектно-вишукувальні роботи; генеральний план населеного пункту в масштабі 1:25000 (1:10000); схематичні плани населеного пункту (з уточненням границь джерел централізованого водопостачання та території зон їх санітарної охорони, джерела децентралізованого водопостачання, ландшафтно-рекреаційні зони тощо); текстовий та цифровий матеріали з проекту генерального плану забудови населеного пункту; акт обстеження стану санітарної очистки населеного пункту; матеріали попередніх обстежень щодо вибору і розміщення споруд з санітарної очистки та прибирання населених пунктів; завдання на розробку схеми.

2) Технологічна частина. Ця частина виконується на основі вивчення вихідних даних і групується в розділи: природнокліматичні умови; сучасний стан і перспективи розвитку населеного пункту; аналіз (техніко-економічна оцінка) сучасного стану санітарної очистки та прибирання населеного пункту.

3) Техніко-економічні показники та розрахунок капітальних вкладень. Наводять нормативи, що лежать в основі розрахунку порівняльної економічної ефективності варіантів і визначення їх техніко-економічних показників; розрахунок капітальних вкладень на організацію санітарної очистки та прибирання населених пунктів, а також основних витрат на будівництво споруд для поводження з побутовими відходами, транспортування та знешкодження твердих і рідких відходів, придбання сміттєзбиральних, прибиральних та допоміжних машин, механізмів та інвентарю.

4) Графічна частина, до якої входять: схематичний план населеного пункту (сучасний стан і перша черга розвитку); схема розміщення споруд з санітарної очистки та прибирання (розрахунковий термін); схема планування та благоустрою територій,

споруд перероблення, утилізації, знешкодження та захоронення побутових відходів (перша черга розвитку).

Програми поводження з твердими побутовими відходами розробляються і затверджуються місцевими державними адміністраціями або органами місцевого самоврядування відповідно до ЗУ «Про відходи». Вони мають розроблятися для регіонів або населених пунктів із значною кількістю населення.

Програма поводження з побутовими відходами – це комплекс взаємно пов'язаних та узгоджених в часі заходів: організаційних, технологічних, технічних, ресурсозберігаючих, екологічних, санітарно-гігієнічних, фінансово-економічних, соціальних, інформаційних, освітньо-виховних тощо, спрямованих на розв'язання проблем сфери поводження з побутовими відходами в даному регіоні або населеному пункті.

Таким чином, програма поводження з побутовими відходами може бути деталізованим планом заходів реалізації частини схеми санітарної очистки.

Структура Програми поводження з побутовими відходами повинна включати такі складові частини: вступна частина; загальна характеристика регіону та аналіз існуючого стану сфери поводження з побутовими відходами; обґрунтування напрямків розвитку сфери поводження з побутовими відходами та основних заходів Програми; узагальнені дані та показники Програми, контроль і звітність про її виконання; заключна частина.

Зміст Програми поводження з побутовими відходами може включати наступні розділи та підрозділи:

1) Вступ. У Вступі вказуються підстави та джерела підготовки Програми поводження з побутовими відходами. Дається короткий аналіз стану поводження з побутовими відходами в даному регіоні (на даній території) та висвітлюються найбільш гострі проблеми цієї сфери. Наводяться прийняті в Програмі шляхи вирішення вказаних проблем та напрямки розвитку сфери поводження з побутовими відходами. Формулюються основна мета і завдання, порядок розроблення і реалізації Програми.

2) Загальна характеристика регіону та аналіз існуючого

стану сфери поводження з побутовими відходами. У цьому розділі наводяться необхідні дані і показники стосовно характеристики регіону, які безпосередньо пов'язані та впливають на поводження з побутовими відходами, проводиться систематизація та аналіз цих даних, робляться висновки щодо специфіки місцевих умов та даються рекомендації стосовно їх урахування при розробленні Програми поводження з побутовими відходами.

3) Обґрунтування напрямків розвитку сфери поводження з побутовими відходами та основних заходів Програми. Шляхом аналізу переваг та недоліків тих чи інших напрямків розвитку техніки і технологій та співставлення з сучасними вимогами, а також виконанням необхідних розрахунків обґрунтовуються основні напрямки розвитку сфери поводження з побутовими відходами в даному регіоні, завдання і заходи при збиранні, переробленні та видаленні побутових відходів: організаційно-управлінські, фінансово-економічні, технологічно-технічні, освітньо-виховні тощо.

4) Узагальнені дані та показники Програми, контроль і звітність про її виконання. У цьому розділі наводяться узагальнені дані про заплановані заходи і показники місцевої Програми поводження з побутовими відходами, а також очікувані результати та передбачувані наслідки. Крім того, наводяться системи контролю і звітності про хід реалізації місцевої Програми поводження з побутовими відходами, контролю за витратами на цільове фінансування заходів Програми та ефективністю використання цих коштів, методи та методики оцінки дієвості Програми, а також очікуваних результатів та можливих наслідків.

5) Заключна частина. Наводяться основні результати проведеної роботи при розробленні Програми поводження з побутовими відходами та узагальнюючі підсумки за результатами розроблень щодо окремих напрямків сфери дії Програми, зокрема стосовно реформування та розвитку системи санітарного очищення та прибирання населених пунктів даного регіону, її науково-технічного прогресу, вдосконалення сфери поводження з побутовими відходами, покращення екологічного та санітарного стану територій. Визначаються подальші дії, спрямовані на схвалення, затвердження

та введення в дію і реалізацію Програми поводження з побутовими відходами.

б) Додатки, входять додатки, що висвітлюють за роками заходи з її реалізації та обсяги їх фінансування.

1.3. Контроль в сфері поводження з побутовими відходами

Контроль у сфері поводження з побутовими відходами спрямований на забезпечення дотримання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та підпорядкування, а також громадянами, у тому числі іноземцями та особами без громадянства, вимог ЗУ «Про відходи» та інших нормативно-правових актів.

Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України контролюють питання щодо забруднення навколишнього природного середовища, і зокрема у сфері поводження з відходами.

Контроль за наданням послуг з вивезення побутових відходів та дотриманням об'єктів поводження з побутовими відходами, що є об'єктами благоустрою населених пунктів, здійснюється центральним органом з питань житлово-комунального господарства України.

Держархбудінспекція України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю, контролю у сфері житлово-комунального господарства.

Основними завданнями Держархбудінспекції України, визначені Указом Президента України від 08.04.2011 року №439/2011, є реалізація державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю та контролю у сфері житлово-комунального господарства, а також здійснює в межах своїх повноважень державного контролю за дотриманням законодавства, стандартів, нормативів,

норм, порядків і правил із зазначених питань; виконання дозвільних та реєстраційних функцій у будівництві, ліцензування господарської діяльності, пов'язаної зі створенням об'єктів архітектури; внесення Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України пропозицій щодо формування політики із відповідних питань.

Постановою КМУ від 07.10.2009 N1048 затверджено критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері вивезення побутових відходів та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю).

Ці критерії установлені з метою проведення оцінки господарської діяльності, пов'язаної із забезпеченням належного технічного стану та/або утримання об'єктів, споруд, обладнання, мереж, безпеки для життя і здоров'я населення, із запобіганням виникненню загрози навколишньому природному середовищу, на основі яких визначається ступінь ризику - високий, середній та незначний.

Органи, установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби контролюють питання, пов'язані з порушенням державних санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм.

За об'єктами сфери поводження з побутовими відходами, як за об'єктами благоустрою населених пунктів, може здійснюватися самоврядний та громадський контроль.

Самоврядний контроль у сфері благоустрою населених пунктів здійснюється сільськими, селищними, міськими радами та їх виконавчими органами.

Для здійснення контролю за станом благоустрою населених пунктів, виконанням Правил благоустрою території населеного пункту, утримання в належному стані закріплених за підприємствами, установами, організаціями територій, сільські, селищні, міські ради можуть утворювати інспекції з благоустрою населених пунктів.

Самоврядний контроль за станом благоустрою населених пунктів здійснюється шляхом: проведення перевірок території;

розгляду звернень підприємств, установ, організацій та громадян; участі в обговоренні проектів благоустрою територій населених пунктів, іншої технічної документації з питань благоустрою і внесення відповідних пропозицій на розгляд органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій; подання позовів до суду про відшкодування шкоди, завданої об'єктам благоустрою внаслідок порушення законодавства з питань благоустрою населених пунктів, Правил благоустрою території населеного пункту.

Положення про інспекцію з благоустрою населених пунктів затверджується відповідною сільською, селищною або міською радою на підставі Типового положення, яке затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

На разі таке Типове положення не затверджено, що стримує розвиток і функціонування самоврядного контролю в цій сфері. Водночас, наказом Мінжитлокомунгосп України від 09.11.2007 №177 затверджено Примірне положення про інспекцію з благоустрою населеного пункту.

Згідно з цим наказом основними завданнями інспекції з благоустрою населеного пункту визначені: контроль за станом благоустрою населеного пункту; контроль за дотриманням правил благоустрою населеного пункту; сприяння розвитку та поліпшенню стану благоустрою населеного пункту; притягнення винних до відповідальності за порушення законодавства у сфері благоустрою населених пунктів; профілактика запобігання правопорушень в сфері благоустрою населеного пункту.

Громадський контроль у сфері благоустрою населених пунктів здійснюється громадськими інспекторами благоустрою населених пунктів згідно з положенням, яке затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

Громадські інспектори благоустрою населених пунктів: беруть участь у проведенні спільно з працівниками органів державного контролю рейдів та перевірок додержання підприємствами,

установами, організаціями та громадянами законодавства у сфері благоустрою населених пунктів; проводять перевірки і складають протоколи про порушення законодавства у сфері благоустрою населених пунктів і подають їх органам державного контролю у цій сфері та правоохоронним органам для притягнення винних до відповідальності; надають допомогу органам державного контролю у сфері благоустрою населених пунктів у діяльності щодо запобігання порушенням законодавства про благоустрій населених пунктів; здійснюють інші повноваження відповідно до закону.

Результати громадського контролю за станом благоустрою територій підлягають оприлюдненню на зборах мешканців відповідної території та розгляду органами місцевого самоврядування в порядку, визначеному законодавством.

Наказом Мінбуду України від 16.01.07 №7 затверджено Положення про громадський контроль у сфері благоустрою населених пунктів.

1.4. Відповідальність за порушення законодавства

Особи, винні в порушенні законодавства про відходи, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність.

Кодексом України про адміністративні правопорушення встановлена наступна відповідальність, яка пов'язана з порушенням вимог законодавства в сфері благоустрою.

Стаття 42. Порушення санітарних норм - тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від шести до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 82. Порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або захоронення - тягне за собою накладення штрафу на громадян від 20 до 80 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 82-3. Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними, в тому числі про їх аварійні скиди та відповідні наслідки, - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від 3 до 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 82-4. Змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від 2 до 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 82-5. Передача відходів з порушенням установлених правил на зберігання, оброблення або видалення підприємствам чи організаціям, що не мають відповідного дозволу на проведення цих операцій, - тягне за собою накладення штрафу на громадян від 1 до 3 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від 2 до 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 82-6. Порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів, а також полігонів для зберігання чи захоронення промислових, побутових та інших відходів (сміттєзвалищ, шламосховищ, золовідвалів тощо) - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від 2 до 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 150. Порушення правил користування жилими приміщеннями, санітарного утримання місць загального користування, сходових кліток, ліфтів, під'їздів, придомових територій, порушення правил експлуатації жилих будинків, жилих приміщень та інженерного обладнання, безгосподарне їх утримання, а також самовільне переобладнання та перепланування жилих будинків і жилих приміщень, використання їх не за призначенням, псування жилих будинків, жилих приміщень, їх обладнання та об'єктів благоустрою - тягнуть за собою попередження або

накладення штрафу на громадян від 1 до 3 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб – від 3 до 7 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 152. Порухення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від 20 до 80 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Органи, установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням державних санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм.

Розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення в межах територій та об'єктів нагляду, мають право органи державної санітарно-епідеміологічної служби (статті 42, 82, 82-3, 82-4, 82-5, 82-6).

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів розглядає справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 82, 82-3, 82-4, 82-5, 82-6 (крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм).

Адміністративні комісії при виконавчих органах міських, сільських, селищних рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 150, 152.

Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 152.

У справах про адміністративні правопорушення протоколи про правопорушення мають право складати уповноважені на те посадові особи відповідних органів. Так, протоколи про адміністративні

правопорушення мають право скласти уповноважені на те посадові особи: органів внутрішніх справ (Національної поліції) - стаття 152; посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад (статті 150, 152).

З метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в Національної поліції. Доставлення порушника має бути проведено в можливо короткий строк.

У випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи. Адміністративне затримання провадиться органами Національної поліції.

В деяких випадках за правопорушення в сфері благоустрою з тяжкими наслідками або які могли б призвести о таких наслідків може наступати кримінальна відповідальність відповідно до Кримінального кодексу України.

РОЗДІЛ 2. НОРМУВАННЯ ТА ТАРИФООУТВОРЕННЯ

2.1. Правила надання послуг з вивезення побутових відходів

Постановою КМУ від 10.12.2008 N1070 затверджено Правила надання послуг з вивезення побутових відходів, які визначають механізм надання суб'єктами господарювання незалежно від форми їх власності послуг з вивезення побутових відходів у містах, селищах і селах.

Послуги надаються на підставі договору, який укладається між фізичною або юридичною особою та виконавцем послуг.

Договір про надання послуг укладається відповідно до типового договору, який затверджено цією ж постановою.

Договір про надання послуг у багатоквартирному будинку укладається між власником квартири, орендарем чи квартиронаймачем та балансоутримувачем або уповноваженою ним особою.

Якщо балансоутримувач не є виконавцем послуг, договір на надання послуг укладається між балансоутримувачем та виконавцем послуг.

Договір є обов'язковим згідно з вимогами ЗУ «Про відходи». За його неукладання власники або наймачі, користувачі, у тому числі орендарі житлових будинків, земельних ділянок несуть адміністративну відповідальність згідно статті 82 та 152 (у разі передбачення цієї вимоги у місцевих правилах з благоустрою) Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Виконавець послуг визначається у межах певної території на конкурсних засадах. Збирання та перевезення побутових відходів здійснюється спеціально обладнаними для цього транспортними засобами».

Виконавець послуг з вивезення побутових відходів визначається органом місцевого самоврядування на конкурсних засадах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Збирання та перевезення побутових відходів здійснюються спеціально обладнаними для цього транспортними засобами.

Вивезення побутових відходів здійснюється відповідно до схеми санітарного очищення населених пунктів із забезпеченням роздільного збирання побутових відходів.

Під час надання послуг з вивезення побутових відходів великогабаритні та ремонтні відходи у складі побутових відходів вивозяться окремо від інших видів побутових відходів.

Небезпечні відходи у складі побутових відходів збираються окремо від інших видів побутових відходів, а також повинні відокремлюватися на етапі збирання чи сортування і передаватися споживачами та виконавцями послуг з вивезення побутових відходів спеціалізованим підприємствам, що одержали ліцензії на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами.

Житлові масиви і внутрішньодворові території, дороги загального користування та інші об'єкти благоустрою населених пунктів обладнуються контейнерними майданчиками, урнами для побутових відходів.

Послуги надаються з урахуванням розміру території, схеми санітарного очищення, затвердженої в установленому порядку, та інших умов, передбачених законодавством у сфері житлово-комунального господарства.

Надання послуг з вивезення відходів як вторинної сировини, що є у складі побутових відходів, здійснюється з урахуванням вимог статті 35-1 ЗУ «Про відходи».

Обсяг надання послуг розраховується на підставі норм, затверджених органом місцевого самоврядування.

Норми надання послуг визначаються:

1) шляхом проведення вимірювання кількості побутових відходів, що утворюється за одиницю часу (доба, місяць), або на підставі фактичного обсягу надання послуг за попередній період;

2) за двома джерелами їх утворення: житлові будинки (багатоквартирні та одноквартирні); підприємства, установи та організації;

3) окремо для фізичних осіб, що проживають: у будинках з наявністю всіх видів благоустрою - центрального опалення, водопостачання, каналізації, газопостачання; у будинках, в яких

відсутній один або два види благоустрою, - центральне опалення, водопостачання, каналізація.

Зазначені норми переглядаються один раз на п'ять років.

У разі коли норми не затверджено органом місцевого самоврядування, застосовують мінімальні норми, наведені у цій постанові КМУ.

Наприклад, мінімальна добова норма надання послуг з вивезення твердих побутових відходів для багатоквартирні та одноквартирні будинки з наявністю усіх видів благоустрою, на одну людину становить 0,77 кг (3,56 л).

Мінімальна добова норма надання послуг з вивезення на одну людину для великогабаритних відходів, становить 0,08 кг (0,4 л.); для ремонтних відходів на одну людину - 0,11 кг (0,15 л.); для небезпечних відходів – 0,01 кг (0,05 л.); для рідких відходів на одну людину - 25 л.

Критерієм якості послуг є дотримання: графіка вивезення побутових відходів (за винятком настання обставин непереборної сили), погодженого з органом місцевого самоврядування; вимог стандартів, нормативів, норм, порядків і цих Правил.

Контроль якості послуг здійснюється шляхом перевірки дотримання стандартів, нормативів, норм, порядків і цих Правил комісією, утвореною з ініціативи чи за участю органу місцевого самоврядування та/або органу самоорганізації населення і членів правління об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, житлово-будівельного кооперативу, молодіжного житлового комплексу.

Під час укладання договору про надання послуг:

сторони узгоджують графік їх надання виходячи з потреби споживача, норм надання та якості послуг;

виконавець послуг на вимогу споживача зобов'язаний пред'явити: правила надання послуг; графік вивезення відходів; тарифи на надання послуг; інформацію про пільги, передбачені законодавчими актами для окремих категорій населення.

У разі надання одноразової послуги замовлення складається за погодженням сторін згідно з формою, що встановлюється її виконавцем.

У платіжному документі передбачаються графі для зазначення даних про: об'єм побутових відходів (окремо для твердих, великогабаритних, ремонтних, рідких; у разі роздільного збирання твердих відходів - окремо для кожного виду побутових відходів як вторинної сировини); тарифи на надання послуг; суму, що підлягає сплаті.

У разі зміни вартості послуги її виконавець повідомляє не пізніше ніж за 30 днів про це споживачеві із зазначенням причин і відповідних обґрунтувань.

У разі надання відповідно до законодавчих актів окремим громадянам пільг плата за послуги вноситься на підставі поданих виконавцю документів, що підтверджують право на пільги та їх розмір.

За порушення графіка надання послуг, інших умов договору про надання послуг їх виконавець несе відповідальність згідно із законодавством.

Слід пам'ятати, що Правилами надання послуг з вивезення побутових відходів, визначено, що рідкі відходи – побутові відходи, що утворюються у будинку за відсутності централізованого водопостачання та каналізації і зберігаються у вигрібних ямах.

Водночас, наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.03.2011 N145, затверджено державні санітарні норми та правила утримання територій населених місць, якими встановлено санітарні норми для об'єктів та елементів збирання побутових відходів.

2.2. Порядок проведення конкурсу на надання послуг з вивезення побутових відходів

Виконавчі органи сільських, селищних і міських рад, а також місцеві державні адміністрації, що представляють спільні інтереси органів місцевого самоврядування, у разі делегування їм повноважень відповідними радами у порядку, встановленому законом (далі - організатори конкурсу) та у відповідності до ЗУ «Про житлово-комунальні послуги» проводять конкурси на надання послуг з вивезення побутових відходів з метою визначення виконавця послуг з вивезення побутових відходів у частині їх збирання та перевезення на певній території населеного пункту.

Постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 N1173 затверджено Порядок проведення конкурсу на надання послуг з

вивезення побутових відходів. Цей Порядок визначає процедуру підготовки та проведення конкурсу з визначення виконавця послуг з вивезення побутових відходів на певній території населеного пункту.

Підготовка та проведення конкурсу забезпечується виконавчим органом сільської, селищної, міської ради або місцевою державною адміністрацією у разі делегування їй повноважень відповідними радами у порядку, встановленому законом.

Для проведення конкурсу організатор конкурсу готує конкурсну документацію, яка повинна містити таку інформацію:

1) найменування, місцезнаходження організатора конкурсу;
2) підстава для проведення конкурсу (дата та номер рішення органу місцевого самоврядування чи розпорядження місцевої державної адміністрації);

3) місце і час проведення конкурсу, прізвище та посада, номер телефону особи, в якій можна ознайомитися з умовами надання послуг з вивезення побутових відходів;

4) кваліфікаційні вимоги до учасників конкурсу: наявність матеріально-технічної бази; вартість надання послуг; досвід роботи з надання послуг з вивезення побутових відходів; наявність та кількість працівників відповідної кваліфікації; наявність ліцензії на провадження господарської діяльності із збирання і заготівлі окремих видів відходів як вторинної сировини (у разі проведення конкурсу з визначення виконавця послуг з вивезення вторинної сировини, що утворилася в результаті роздільного збирання побутових відходів);

5) обсяг послуг з вивезення побутових відходів та вимоги щодо якості надання послуг згідно з критерієм, що визначається відповідно до Правил надання послуг з вивезення побутових відходів;

6) перелік документів, оригінали або копії яких подаються учасниками конкурсу для підтвердження відповідності учасників встановленим кваліфікаційним вимогам;

7) характеристика території, де повинні надаватися послуги з вивезення побутових відходів: розміри та межі певної території населеного пункту та перелік розміщених у зазначених межах об'єктів утворення побутових відходів, середня відстань до об'єктів поводження з відходами та їх місцезнаходження.

Межі певної території населеного пункту, де планується надавати послуги з вивезення побутових відходів, визначає організатор конкурсу: для міста - у межах не менше одного району, для селища та села - не менше його загальної території;

8) характеристика об'єктів утворення побутових відходів за джерелами їх утворення:

багатоквартирні житлові будинки: загальна кількість будинків, у тому числі будинки з п'ятьма і більше поверхами із сміттєпроводами, кількість мешканців таких будинків; місцезнаходження будинків, їх характеристика залежно від наявності видів благоустрою (каналізації, центрального опалення, водо- та газопостачання); кількість будинків, у яких відсутнє централізоване водопостачання та каналізація, а рідкі відходи зберігаються у вигрібних ямах; відомості про балансоутримувачів будинків; наявність, кількість, місцезнаходження, об'єм і належність контейнерів (контейнерних майданчиків) для зберігання та збирання різних побутових відходів;

одноквартирні житлові будинки: загальна кількість будинків, кількість мешканців таких будинків; місцезнаходження будинків, їх характеристика залежно від наявності видів благоустрою (каналізації, центрального опалення, водо- та газопостачання); кількість будинків, у яких відсутнє централізоване водопостачання та каналізація, а рідкі відходи зберігаються у вигрібних ямах; наявність, кількість, місцезнаходження, об'єм і належність контейнерів (контейнерних майданчиків) для зберігання та збирання різних побутових відходів; характеристика під'їзних шляхів;

підприємства, установи та організації: загальна кількість та перелік підприємств, установ та організацій, їх характеристика (бюджетні або інші споживачі, наявність каналізації, центрального опалення, водо- та газопостачання), місцезнаходження, кількість, об'єм, місцезнаходження та належність контейнерів; площа зелених насаджень на території підприємства, установи та організації (у разі їх наявності);

9) характеристика, включаючи потужність, та місцезнаходження об'єктів поводження з побутовими відходами (об'єкти перероблення, сортування, утилізації, видалення відходів, об'єкти поводження з небезпечними відходами у складі побутових відходів тощо).

- 10) вимоги до конкурсних пропозицій;
- 11) критерії оцінки конкурсних пропозицій;
- 12) проведення організатором конкурсу зборів його учасників з метою надання роз'яснень щодо змісту конкурсної документації та внесення змін до неї;
- 13) способи, місце та кінцевий строк подання конкурсних пропозицій;
- 14) місце, дата та час розкриття конвертів з конкурсними пропозиціями.

Конкурсні пропозиції, які не були відхилені з підстав, передбачених цим Порядком, оцінюються конкурсною комісією за критеріями, встановленими у конкурсній документації.

Переможцем конкурсу визначається його учасник, що відповідає кваліфікаційним вимогам, може забезпечити надання послуг відповідної кількості та якості, конкурсна пропозиція якого визнана найкращою за результатами оцінки.

Перевага надається тому учасникові конкурсу, що подав конкурсній комісії проект або затверджену інвестиційну програму (програму капітальних витрат) розвитку підприємства, яка повинна включати заходи щодо впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів, а також інформацію про кількість відходів, залучених ним до повторного використання; кількість відходів, які використовуються як вторинна сировина; кількість відходів, які відправляються на захоронення, тощо.

У разі коли в конкурсі взяв участь тільки один учасник і його пропозицію не було відхилено, строк, на який він визначається виконавцем послуг з вивезення побутових відходів на певній території населеного пункту, повинен становити 12 місяців, після чого організовується і проводиться новий конкурс.

З переможцем конкурсу протягом десяти календарних днів після прийняття конкурсною комісією рішення укладається договір на надання послуг з вивезення побутових відходів на певній території населеного пункту відповідно до типового договору, наведеного у постанові КМУ від 16.11.2011 N1173.

2.3. Визначення тарифів на послуги з вивезення побутових відходів

Порядок формування тарифів на послуги з вивезення побутових відходів постановою від 26.07.06 N1010 визначив КМУ.

Органи місцевого самоврядування затверджують тарифи на послуги з вивезення побутових відходів в розмірі економічно обґрунтованих витрат на їх надання.

Статтею 1 Порядку формування тарифів на послуги з вивезення побутових відходів встановлено, що до послуг з вивезення ТПВ належать операції поводження з побутовими відходами (збирання, зберігання, перевезення, перероблення, утилізація, знешкодження та захоронення), що здійснюються у населеному пункті згідно з правилами благоустрою, затвердженими органом місцевого самоврядування.

Врахування зазначених операцій поводження з побутовими відходами в складі послуг забезпечує дотримання вимог ЗУ «Про відходи».

Згідно зі статтею 8 цього Порядку тарифи на послуги визначаються окремо за кожною операцією поводження з побутовими відходами та за видами побутових відходів (тверді, великогабаритні, ремонтні, рідкі).

Одиницею калькулювання послуг з вивезення побутових відходів при затвердженні тарифів прийнято 1 куб. метр або тонна (за наявності вагового обладнання) побутових відходів.

Планування витрат для включення їх до повної планованої собівартості послуг за кожною операцією поводження з побутовими відходами здійснюється з урахуванням витрат з операційної діяльності, фінансових витрат, пов'язаних з основною діяльністю.

До планованих витрат з операційної діяльності включаються: планована собівартість реалізованих послуг; адміністративні витрати, витрати із збуту послуг та інші операційні витрати.

Планування витрат здійснюється із застосуванням нормативного методу на підставі державних і галузевих нормативів використання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів, норм і розцінок з оплати праці, нормативів витрат з управління та обслуговування виробництва.

Витрати, об'єктивне нормування яких неможливе, плануються з урахуванням економічно обґрунтованих планованих витрат за попередній рік, прогнозу індексів цін підприємства та на підставі планованих кошторисів.

Перелік і склад статей витрат з надання послуг визначаються підприємством залежно від виду операції поводження з побутовими відходами і особливостей технологічного процесу.

До планованої собівартості послуг включаються прямі матеріальні витрати, прямі витрати з оплати праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати і нерозподілені постійні загальновиробничі витрати.

До складу прямих матеріальних витрат включаються витрати, пов'язані з використанням: палива та електроенергії. Такі витрати визначаються на основі діючих цін (тарифів) на паливно-енергетичні ресурси, але не вище цін, що склалися на відповідному ринку. матеріалів, запасних частин, купованих комплектувальних виробів, напівфабрикатів та інших матеріальних ресурсів для забезпечення технологічного процесу (витрати визначаються на основі норм використання таких ресурсів та діючих цін (тарифів) на них з виключенням вартості зворотних відходів).

До складу прямих витрат з оплати праці включаються: витрати з основної заробітної плати виробничого персоналу, діяльність якого безпосередньо пов'язана з технологічним процесом надання послуг, що визначаються виходячи з чисельності персоналу за штатним розписом, установлених на підприємстві тарифних ставок (окладів), відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для керівників, фахівців, технічних службовців.

До складу інших прямих витрат включаються: внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування для виробничого персоналу; амортизація основних виробничих засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів виробничого призначення; інші виробничі витрати, безпосередньо пов'язані з конкретним об'єктом витрат.

До складу загальновиробничих витрат включаються:

1) витрати, пов'язані з: управлінням виробництвом, що

визначаються виходячи з чисельності персоналу за штатним розписом, тарифно-кваліфікаційного складу апарату управління цехів та ділянок і встановлених на підприємстві тарифних ставок (окладів) (основна і додаткова заробітна плата, гарантійні та компенсаційні виплати, внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, оплата службових відряджень, витрати з підготовки та перепідготовки кадрів); утриманням, експлуатацією, ремонтом, страхуванням, орендою основних засобів та інших необоротних активів загальновиборничого призначення, пожежною і сторожовою охороною об'єктів виробничого призначення, утриманням санітарних зон, оплатою послуг інших спеціалізованих підприємств, освоєнням нових потужностей та проведенням планових перевірок стану обладнання, виконанням регламентних робіт, передбачених проектно-технічною документацією; опаленням, освітленням, дезінфекцією, дератизацією виробничих приміщень, вивезенням сміття, та інші витрати, пов'язані з експлуатацією виробничих приміщень, які розраховуються виходячи з обсягів зазначених робіт, послуг та цін на них; обслуговуванням виробничого процесу та інших допоміжних виробництв (використання малоцінних і швидкозношуваних предметів, забезпечення охорони праці, дотримання вимог техніки безпеки, обов'язкове страхування водіїв автотранспортних засобів, послуги інших підприємств, службові відрядження працівників ремонтних цехів та інших допоміжних виробництв, послуги зв'язку); охороною навколишнього середовища; удосконаленням технології та виробництва;

2) розрахована відповідно до законодавства амортизація основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів загальновиборничого призначення;

3) податки, збори (обов'язкові платежі).

Нерозподілені постійні загальновиборничі витрати включаються у разі їх виникнення до складу планованої собівартості реалізованих послуг. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних загальновиборничих витрат не може перевищувати їх фактичної величини.

До складу адміністративних витрат включаються витрати,

пов'язані з обслуговуванням та управлінням підприємством, зокрема з: утриманням апарату управління та персоналу, зайнятого обслуговуванням адміністративної інфраструктури; амортизацією основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів адміністративного призначення; утриманням основних засобів, інших необоротних матеріальних активів адміністративного призначення; оплатою професійних послуг (юридичні, аудиторські), послуг зв'язку, розрахунково-касового обслуговування та інших послуг банків, наданих відповідно до укладених договорів; сплатою податків і зборів (обов'язкових платежів), крім тих, що включаються до планованої виробничої собівартості послуг.

До складу адміністративних витрат включаються також інші витрати (використання малоцінних і швидкозношуваних предметів, канцелярські витрати, розв'язання спорів у судах, передплата періодичних професійних видань тощо).

Адміністративні витрати включаються до тарифів у розмірі, що не перевищує 15 відсотків планованої виробничої собівартості. Темпи зростання адміністративних витрат не повинні перевищувати визначеного рівня інфляції.

До складу витрат із збуту послуг включаються: витрати з операційної діяльності, безпосередньо пов'язані з наданням послуг, зокрема з: оплатою праці та сплатою внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, оплати службових відряджень персоналу; оплатою інформаційних послуг; виготовленням розрахункових документів; амортизація та утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів, пов'язаних із збутом послуг;

Витрати із збуту послуг включаються до тарифів у розмірі, що не перевищує 5 відсотків планованої виробничої собівартості послуг.

Планування інших витрат з операційної діяльності здійснюється на основі їх економічного обґрунтування. До складу інших витрат з операційної діяльності не можуть включатися: суми безнадійної дебіторської заборгованості; витрати з утримання об'єктів соціальної інфраструктури; суми, що відраховуються профспілковим організаціям для проведення культурно-масової

роботи і фізкультурно-оздоровчої діяльності; суми неустойки (штраф, пеня); суми нестачі та втрати від пошкодження цінностей; витрати, пов'язані з купівлею-продажем іноземної валюти, та втрати від операційної курсової різниці; суми спонсорської та благодійної допомоги; собівартість реалізованих виробничих запасів.

До фінансових витрат належать витрати із сплати відсотків за користування отриманими кредитами, витрати за договором фінансового лізингу (оренди) та витрати, пов'язані із запозиченнями для цілей інвестиційної (пов'язаної з основною) діяльності.

Рівень рентабельності формується з урахуванням необхідності сплати податку на прибуток підприємств та спрямування частини отриманого прибутку на технічне переоснащення підприємств і не повинен перевищувати в цілому по підприємству 12 відсотків, а для категорій споживачів - бюджетних установ та інших споживачів - не повинен перевищувати 15 та 50 відсотків відповідно.

До тарифів на послуги включаються витрати із створення резервного капіталу, що спрямовується на капітальні інвестиції, гранична величина яких визначається з урахуванням обсягу коштів, необхідних для забезпечення відтворення і розвитку основних засобів та нематеріальних активів, які підлягають амортизації.

Витрати із здійснення капітальних вкладень, створення спеціальних інвестиційних фондів, забезпечення прибутковості інвестованого капіталу включаються до тарифів на строк не менш як п'ять років (у сумі, що не перевищує 20 відсотків загального обсягу витрат) згідно з погодженою в установленому порядку органами місцевого самоврядування інвестиційною програмою підприємства у сфері поводження з побутовими відходами у відповідному населеному пункті.

Коригування тарифів протягом установленого строку їх дії здійснюється шляхом коригування індивідуальних складових витрат, за якими відбулися цінові зміни у бік збільшення або зменшення, що сприятиме забезпеченню економічної обґрунтованості та прозорості запровадження зазначеного механізму.

2.4. Норми надання послуг з вивезення побутових відходів

Правила визначення норм надання послуг з вивезення побутових відходів, затверджені наказом Мінжитлокомунгоспу від 30.07.2010 № 259.

Ці Правила встановлюють порядок виконання робіт з визначення норм надання послуг з вивезення побутових відходів у містах, селищах і селах, які застосовуються для визначення обсягів надання послуг з вивезення побутових відходів.

Норма - це кількісний показник споживання послуг з вивезення побутових відходів, які утворюються на одну розрахункову одиницю (одного мешканця для житлової забудови, одне місце в готелі, гуртожитку та ін., 1 м² торгівельної та складської площі, вокзалів, автостоянок, пляжів та ін.; одне відвідування для поліклінік тощо) за одиницю часу.

Норми надання послуг з вивезення побутових відходів визначаються з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 10.12.2008 №1070 «Про затвердження Правил надання послуг з вивезення побутових відходів».

Норми переглядаються один раз на 5 років.

Норми можуть розроблятися органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, що надають послуги з вивезення побутових відходів, іншими зацікавленими організаціями.

Визначення Норм здійснюється за результатами вимірювання кількості побутових відходів.

Основними показниками вимірювання кількості побутових відходів є: об'єм (м³), маса (кг), середня щільність (кг/м³).

Вимірювання кількості побутових відходів проводять у житлових будинках та на підприємствах, установах та організаціях, де: виключено змішування твердих, великогабаритних, ремонтних і рідких відходів; побутові відходи від житлових будинків та побутові відходи від інших об'єктів утворення побутових відходів збирають і перевозять окремо; виключено переповнення контейнерів, тобто об'єм побутових відходів, що утворюються у період між днями їх збирання і перевезення, не

перевищує сумарний об'єм контейнерів, встановлених для зберігання побутових відходів протягом цього періоду.

Кількість твердих побутових відходів розраховують на одиницю виміру, характерну для кожного джерела утворення побутових відходів. Органи місцевого самоврядування можуть додатково визначати характерні для населеного пункту підприємства, установи та організації, для яких мають бути встановлені норми надання послуг з вивезення твердих побутових відходів, але які не включено до переліку джерел утворення та їх розрахункових одиниць.

Вимірювання кількості твердих побутових відходів проводять протягом чотирьох сезонів року.

Вимірювання кількості твердих побутових відходів може проводитися прискореним методом - протягом одного сезону року з урахуванням коефіцієнта сезонної нерівномірності утворення твердих побутових відходів (за об'ємом), який визначається згідно з таблицею.

Вимірювання кількості твердих побутових відходів у одному сезоні виконують безперервно протягом семи діб незалежно від періодичності збирання та перевезення твердих побутових відходів.

Вимірювання кількості твердих побутових відходів розпочинають з вибору маршрутів спеціального автотранспорту, що здійснює збирання та перевезення твердих побутових відходів, для кожного з обраних джерел, а також кількості розрахункових одиниць для кожного маршруту.

Результати вибору маршрутів сміттевозів та кількості розрахункових одиниць заносяться до протоколу погодження вибору маршрутів та організації проведення вимірювання кількості твердих побутових відходів у житлових будинках та на інших об'єктах утворення побутових відходів.

З метою планування проведення робіт з вимірювання кількості твердих побутових відходів складають графік проведення вимірювання кількості твердих побутових відходів у житлових будинках.

Під час проведення вимірювання кількості твердих побутових відходів визначають: кількість контейнерів; об'єм кожного контейнера; ступінь заповнення контейнерів твердими побутовими відходами; масу контейнера порожнього та заповненого твердими побутовими відходами (у разі наявності ваг на 500 кг) або масу порожнього та заповненого твердими побутовими відходами сміттєвоза.

Результати вимірювань заносять у протокол результатів вимірювання кількості твердих побутових відходів у житлових будинках, із зазначенням дати проведення вимірювання, адреси житлового будинку або іншого джерела утворення відходів, номера маршруту, номера рейсу за маршрутом, технічних характеристик сміттєвоза.

Перед початком вимірювання усі контейнери слід очистити від твердих побутових відходів.

Під час вимірювання слід виключити можливість ущільнення обслуговуючим персоналом твердих побутових відходів у контейнері.

Під час проведення вимірювання кількості твердих побутових відходів розрівнюють поверхню твердих побутових відходів, що знаходяться у контейнері, та визначають ступінь його заповнення. Об'єм твердих побутових відходів дорівнює об'єму наповненої відходами частини контейнера.

Якщо контейнер заповнено з верхом, знімають надлишок та перевантажують його у незаповнений контейнер, або, у разі його відсутності, завантажують у той самий контейнер після його спорожнення, після чого проводять вимірювання.

Вимірювання кількості твердих побутових відходів у випадку застосування прискореного методу проводять протягом семи днів одного сезону і розраховують добовий середній для сезону об'єм утворення твердих побутових відходів шляхом використання у розрахунках коефіцієнта сезонної нерівномірності утворення твердих побутових відходів (за об'ємом).

У зв'язку з ускладненням у визначенні певного відрізка часу, за який утворюються великогабаритні та ремонтні побутові відходи,

а також кількості населення, що їх утворює, вимірювання кількості великогабаритних та ремонтних побутових відходів виконують шляхом визначення фактичного обсягу надання послуг з вивезення кожного з цих видів побутових відходів протягом календарного року на всій території населеного пункту у розрахунку на загальну кількість населення населеного пункту.

РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ

3.1. Поводження з побутовими відходами на прибудинкових територіях

Будівлі та споруди системи збирання і вивезення відходів є елементами благоустрою населених пунктів. В свою чергу сукупність цих та інших елементів благоустрою відповідно до законодавства на певній території утворюють об'єкт благоустрою. Кожний об'єкт благоустрою має свого власника та балансоутримувача. На об'єктах благоустрою серед іншого забороняється вивозити і звалювати в не відведених для цього місцях відходи.

Згідно із статтями 23-26 ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» до об'єктів благоустрою території житлової та громадської забудови належать земельні ділянки в межах населених пунктів, на яких розміщені об'єкти житлової забудови, громадські будівлі та споруди, інші об'єкти загального користування.

Благоустрій території житлової та громадської забудови здійснюється з урахуванням вимог використання цієї території відповідно до затвердженої містобудівної документації, регіональних і місцевих правил забудови, правил благоустрою території населеного пункту, а також установлених державних стандартів, норм і правил.

Межі та режим використання закріпленої за підприємствами, установами, організаціями території визначають відповідні органи державної влади та органи місцевого самоврядування залежно від підпорядкування об'єкта благоустрою.

Утримання та благоустрій прибудинкової території багатоквартирного житлового будинку, належних до нього будівель, споруд проводиться балансоутримувачем цього будинку або підприємством, установою, організацією, з якими балансоутримувачем укладено відповідний договір на утримання та благоустрій прибудинкової території.

Згідно із ЗУ «Про житлово-комунальні послуги» прибирання прибудинкових територій відносяться до житлово-комунальних послуг, зокрема до житлових послуг.

Формування тарифів на такі послуги здійснюється відповідно до формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, затвердженого постановою КМУ від 01.06.2011 №869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги».

Органи місцевого самоврядування затверджують тарифи на житлово-комунальні послуги в розмірі економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво.

Порядок надання послуг з утримання будинків і прибудинкових територій визначено Правилами утримання жилих будинків та прибудинкових територій, затвердженими наказом Держжитлокомунгоспу від 17.05.05 №76.

Основним в наданні послуг є прибирання прибудинкової території. Прибирання прибудинкової території може включати такі заходи: загальне прибирання прибудинкової території; своєчасне очищення від снігу та льоду тротуарів, доріжок, посипання їх інертними матеріалами та піщано-сольовою сумішшю; збирання вуличного змету; очищення території, зайнятої зеленими насадженнями, відповідно до загальних вимог; очищення малих архітектурних форм від забруднення; скидання з дахів снігу.

Санітарне прибирання, збирання сміття і вторинних матеріалів здійснюється шляхом: установлення на обслуговуваній території збиральників для твердих побутових відходів, а в неканалізованих будинках необхідно мати, крім того, збиральники (вигреби) для рідких відходів; своєчасного прибирання прибудинкової території і систематичного спостереження за її санітарним станом; вивезення відходів відповідно до графіка прибирання відходів та контроль за його дотриманням; забезпечення вільного під'їзду і освітлення біля майданчиків під установлення контейнерів і сміттєзбиральників; утримання у справному стані контейнерів і сміттєзбиральників для відходів (крім контейнерів і бункерів, що числяться на балансі інших організацій) без переповнення і забруднення території; миття контейнерів за допомогою щіток та мильно-содових розчинів у сміттєзбиральній камері. Контейнери, які є у власності спецавтопідприємств, повинні встановлюватися

в межах домоволодінь чистими; проведення серед населення широкої роз'яснювальної роботи щодо дотримання чистоти.

Збирання побутових відходів слід здійснювати в: переносні металеві сміттезбиральники місткістю до 100 л, установлені під навісом, для жилих будинків із населенням до 200 осіб; контейнери місткістю до 800 л - для жилих будинків із населенням 200 осіб і більше.

Сміттезбиральники всіх типів повинні встановлюватися на бетонованому або асфальтованому майданчику, як правило, з огороженням із стандартних залізобетонних виробів або інших матеріалів із насадженням навколо майданчика чагарникових насаджень.

Майданчики для контейнерів на коліщатах повинні обладнуватися пандусом від проїзної частини й огороженням (бордюром) висотою 7-10 см, що унеможливило скочування контейнерів убік.

Під'їзди до місць, де встановлені контейнери і стаціонарні сміттезбиральники, повинні освітлюватися і мати тверді покриття з урахуванням розвертання машин і випуску стріли підйому контейнеровоза або маніпулятора.

Сміттезбиральники необхідно розміщувати на відстані від вікон та дверей жилих будинків не менше 20 м, але не більш 100 м від вхідних під'їздів.

Утримання територій домоволодінь, в тому числі приватних, передбачає забезпеченість необхідною кількістю контейнерів для твердих побутових відходів.

Великогабаритні відходи, старі меблі, велосипеди, залишки від поточного ремонту квартир тощо повинні збиратися на спеціально відведених майданчиках або в бункери-накопичувачі і вивозитися сміттєвозами для великогабаритних відходів або звичайним вантажним транспортом.

Спалювання всіх видів відходів на території домоволодінь і в сміттезбиральниках забороняється.

На території кожного домоволодіння повинні бути встановлені урни. Відстань між урнами має бути не менше 50 м на тротуарах

III категорії, не більш 100 м - на інших тротуарах, у дворах, місцях можливого утворення дрібних відходів (перед входами в магазини тощо). Урни слід очищати від відходів протягом дня в міру необхідності, але не рідше одного разу на добу, а під час ранкового прибирання періодично промивати. Фарбувати урни слід не рідше одного разу на рік.

Примірний перелік послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд, затверджено наказом Держжитлокомунгоспу 10.08.2004 N150.

3.2. Збирання та транспортування побутових відходів

У населених пунктах збирання ТПВ слід здійснювати контейнерним та безконтейнерним методами.

Безконтейнерний метод слід застосовувати на тих територіях населених пунктів, де обмежена можливість проїзду сміттєвоза, його маневрування. За вказаним методом збирання та завантаження ТПВ у сміттєвоз здійснюють безпосередньо мешканці будинків.

За контейнерним методом: у будинках, не обладнаних сміттєпроводами, ТПВ слід збирати у контейнери, розміщені на майданчиках; у будинках з сміттєпроводами - в спеціальні контейнери на колесах, розташовані безпосередньо у сміттєприймальній камері, які після наповнення слід вивозити та розміщувати на спеціальному майданчику, або в спеціальні місткості об'ємом до 40 л, з яких ТПВ слід перевантажувати у стаціонарні контейнери, розміщені на такому майданчику.

Збирання ТПВ здійснюють: за унітарною (валовою) системою - коли ТПВ збирають в один сміттєзбірник (контейнер); за роздільною - коли окремі компоненти ТПВ збирають в різні контейнери.

Термін зберігання ТПВ у контейнерах не повинен перевищувати термін, встановлений санітарними правилами та нормами. Миття та дезінфекцію контейнерів слід проводити відповідно до вимог санітарних правил та норм.

Забороняється встановлення контейнерів ТПВ на тротуарах, проїздах та в інших, не відведених для цього місцях якщо це не погоджено з органами місцевого самоврядування та санітарними органами.

Відповідальність за технічний і санітарний стан контейнерів несуть їхні власники або балансоутримувачі. Відповідальність за технічний і санітарний стан контейнерних майданчиків, майданчиків для великогабаритних відходів, чистоту і порядок навколо них несе споживач послуг.

Після вивантаження ТПВ з контейнерів у сміттевоз працівник спеціалізованого автотранспортного підприємства, що проводить ці роботи, зобов'язаний прибрати місце завантаження ТПВ.

Роздільне збирання – це метод збирання, за яким кожний компонент ТПВ, визначений для подальшого надходження на перероблення чи повторне використання (перероблювані матеріали), збирається окремо у спеціальні контейнери.

Колір контейнерів має бути: сірий – для збирання змішаних ТПВ; жовтий - для збирання полімерних відходів;

зелений – для збирання скла; синій – для збирання паперу; коричневий – для збирання харчових відходів; червоний – для збирання небезпечних відходів; помаранчевий – для збирання великогабаритних відходів; блакитний – у разі збирання ресурсоцінних складових ТПВ (паперу, скла, пластмаси) у одному контейнері.

Для збирання окремих складових ТПВ слід використовувати контейнери із спеціальними отворами для складування ресурсоцінних складових ТПВ. Контейнери мають бути з кришкою, що замикається, або закритого типу.

На контейнери для збирання ТПВ та їх компонентів слід наносити інформацію способом, що забезпечує її наочність, механічну стійкість, стійкість до різних погодних умов, про:

а) назву організації, у власності якої знаходиться контейнер, - у лівому верхньому куті фронтальної стінки контейнера.

б) вид ТПВ – в середині на фронтальній стінці контейнера: на контейнері для збирання змішаних ТПВ – “Змішані відходи”;

на контейнері для збирання різних видів пластмас – “Полімери”; на контейнері для збирання скла – “Скло”; на контейнері для збирання різних видів паперу – “Папір”; на контейнері для збирання харчових відходів “Харчові відходи”; на контейнері для збирання небезпечних ТПВ – “Небезпечні відходи”; на контейнері для збирання великогабаритних ТПВ – “Великогабаритні відходи”; у разі збирання ресурсоцінних складових ТПВ (паперу, скла, полімерів) у одному контейнері - “Вторинна сировина”.

У населених пунктах України органи місцевого самоврядування, суб’єкти господарювання мають організувати проведення постійної агітаційної роботи щодо безпечного в санітарному та екологічному відношенні поводження з ТПВ та необхідності свідомої активної участі усіх верств населення у впровадженні роздільного збирання компонентів ТПВ.

Рекомендуються наступні технологічні схеми роздільного збирання ТПВ: на два контейнери; на три контейнери; на чотири контейнери; на п’ять контейнерів.

Для роздільного збирання ТПВ рекомендується використовувати наземні, напівпідземні та підземні контейнери.

Великогабаритні відходи, залишки від поточного ремонту квартир тощо слід зберігати на спеціально відведених майданчиках або в бункерах - накопичувачах і вивозити спеціальними транспортними засобами для перевезення великогабаритних відходів або звичайним вантажним транспортом.

Небезпечні складові ТПВ слід збирати роздільно від інших видів ТПВ, а також відокремлювати на стадії сортування та передавати спеціалізованим підприємствам, які одержали ліцензії на здійснення операції у сфері поводження з небезпечними відходами.

Власники або орендарі житлових та не житлових приміщень під час виконання ремонтних робіт повинні не пізніше ніж за тиждень попередити житлово-експлуатаційне підприємство, що обслуговує даний будинок, про намір виконання ремонтних робіт, погодити місце тимчасового розміщення будівельних відходів та забезпечити їх видалення в спеціально відведені місця.

Транспортування (перевезення) ТПВ дозволяється тільки спеціально обладнаними для цього транспортними засобами. Спеціально обладнані транспортні засоби для перевезення ТПВ рекомендується фарбувати у помаранчевий колір. На транспортних засобах рекомендується розміщувати логотип перевізника та напис виду ТПВ, що перевозиться.

ТПВ, зібрані за унітарною або роздільною системами, рекомендується перевозити за планово-регулярною або заявочною системами. При планово-регулярній системі рекомендується передбачити регулярне перевезення ТПВ з території обслуговування з встановленою періодичністю та маршрутним графіком. При планово-регулярній системі рекомендується поділяти на планово-подвірну та планово-побудинкову системи збирання ТПВ. За заявочною системою рекомендується перевозити вликогабаритні відходи, будівельні відходи та вуличний змет.

Під час розробки маршрутів руху транспортних засобів для збирання ТПВ рекомендується враховувати: докладну характеристику об'єктів, що підлягають обслуговуванню; об'єми утворення ТПВ на кожному об'єкті; кількість і місткість контейнерів, місця їх розташування; стан під'їздів і освітленості; докладну характеристику району обслуговування, інтенсивність руху по вулицях, планування кварталів і дворових територій.

З метою найбільш ефективного використання транспортних засобів для перевезення ТПВ і забезпечення своєчасного та якісного виконання завдання, а також приймання оперативних заходів для своєчасного усунення порушень нормальної роботи доцільно забезпечувати оперативне управління роботою транспортних засобів для перевезення ТПВ шляхом впровадження GPS – технологій із відстеженням руху.

Якщо відстань від місць збирання до місць перероблення, утилізації знешкодження або захоронення ТПВ перевищує 20 км рекомендується встановлювати сміттеперевантажувальні станції, при відповідному техніко-економічному обґрунтуванні. Відповідна методика впровадження двоетапного перевезення твердих побутових відходів, затверджена наказом Мінбуду від 30.11.06

№396. Така, двоетапна технологія перевезення ТПВ передбачає наявність сміттєвозів-збирачів, транспортних сміттєвозів і сміттєперевантажувальної станції.

3.3. Сортування та переробка побутових відходів

Основними факторами, які обумовлюють вибір методів перероблення ТПВ, є: склад, властивості, кількість ТПВ, методи їх збирання; місцеві умови – наявність місцевих підприємств, які можуть переробляти окремі компоненти ТПВ; можливість використання корисних властивостей компонентів ТПВ; капітальні та інші початкові витрати з впровадження технологій ТПВ; експлуатаційні витрати на перероблення ТПВ з урахуванням повернених сум вартості продуктів перероблення.

Оброблення ТПВ – це підготовка ТПВ до подальшого використання чи поводження, шляхом брикетування, магнітної сепарації, дроблення і подрібнення тощо.

Брикетування ТПВ здійснюють на спеціальних пресах з питомим тиском не менше 20 кг/см².

Сортування ТПВ – механічний розподіл відходів за їх фізико-хімічними властивостями, технічними складовими, товарними показниками тощо з метою підготовки ТПВ для їх перероблення, утилізації чи захоронення.

Сортування здійснюється на сортувальних комплексах - об'єктах для відокремлення змішаних перероблюваних матеріалів ручним (із додержанням чинних санітарних норм і правил) або механічним способом.

Впровадження сортувальних комплексів слід здійснювати паралельно із впровадженням роздільного збирання, враховуючи необхідність підвищення якості та вартості прийняття на перероблення окремих компонентів ТПВ.

Для механізованого вилучення окремих складових ТПВ при сепарації використовують магнітну, пневматичну і електричну сепарації. Як допоміжні операції застосовують дроблення і просіювання відходів. Здебільшого застосовуються сухі способи

сепарації - пневматичний і магнітний.

Вилучення чорного металобрухту здійснюють магнітною сепарацією. При взаємодії магніту з ТПВ, наприклад, при їхньому переміщенні по транспортерній стрічці, чорний метал витягується і потім знімається з магнітів. Після уловлення металевих часток ТПВ надходять для подальшої операції - дроблення.

Вилучення з ТПВ кольорового металобрухту (~ 90% алюмінію, інше - бронза, латунь) провадять за методом електродинамічної сепарації. Вилучення з ТПВ кольорових металів сягає 80%.

Існують різноманітні схеми механізованої сепарації ТПВ за фракціями. Однак у більшості технологічних схем поділ ТПВ на першій стадії здійснюється сухим способом за допомогою повітряних сепараторів.

Так для поділу паперової і пластмасової фракції використовують гідророздільник, робота якого ґрунтується на неоднаковій гідрофільності поділюваних фракцій ТПВ. У цьому агрегаті складені фракції піддаються подальшому подрібненню.

Макулатуру вилучають за допомогою аеросепарації, при якій ТПВ розділяються на легку і важку фракції. У легку фракцію попадає також полімерна плівка і текстиль.

Для виділення в самостійний продукт полімерної плівки використовують електросепарацію, просіювання, аеросепарацію, балістичний метод. При цьому використовується розходження в щільності компонентів і швидкості їх вільного падіння.

Такий спосіб, як вважають фахівці, розрахований на відділення і повернення паперових відходів. Одночасно він служить і для відділення та наступної переробки пластмас.

Для вилучення текстильних компонентів використовують пристрої типу барабанних грохотів із захоплювальними пристроями (гаки, коливальні штирі).

Витягування скла провадять в основному за балістичним або флотаційним методом.

Біологічне перероблення ТПВ - це перероблення фракцій,

що біологічно розкладаються, за умови контролювання процесу і використання мікроорганізмів, у результаті якого утворюються стабільні органічні відходи, а також, метан - в умовах відсутності кисню (анаеробне розкладання). Біологічне перероблення ТПВ включає компостування, анаеробне розкладання органічного матеріалу з утворенням біогазу або будь-який інший процес оброблення відходів, які біологічно розкладаються.

Компостування - це природний аеробний процес розкладання органічних речовин різними видами бактерій та грибків, в результаті чого органічні відходи, такі як харчові та садові відходи, перетворюються на ґрунтоподібний матеріал, який називається компост.

Компостування ТПВ може проводитись шляхом польового компостування або компостування у біобарабанах та камерах за умов контрольованого внутрішнього середовища, механічного перемішування та аерації.

Компостування ТПВ ефективно за умови вмісту у ТПВ більше ніж 25% органічних речовин, які легко розкладаються, та гарантованих споживачів компосту.

Суміш харчових природних матеріалів (гниючі харчові відходи) і целюлозне волокно (суміш паперу та картону) - це основні складові сировини для одержання біомаси-компосту.

Відходи деревини можна перероблювати за декількома варіантами. Якщо є відповідне устаткування, то варто одержувати ДСП або ДВП. Якщо такого устаткування немає, можна відходи деревини, після дроблення до визначеної величини, виробляти паливні брикети для використання в якості палива в твердопаливних котельнях, змішувати з першими двома видами відходів, тобто з харчовими відходами і з подрібленим целюлозним волокном (целюлозно-паперові і картонні відходи) і способом біотехнології одержувати біомасу-компост.

Компостування потребує обов'язкового попереднього сортування ТПВ з вилученням металів, скла, полімерних матеріалів, каміння тощо.

Разом з тим, попит на біомасу-компост практично відсутній,

оскільки вона не є зовсім чистою і містить елементи важких металів, скло, полімери.

Останнім часом впроваджується один з різновидів біотехнології - культивування вермикюльтури, тобто розведення у ТПВ спеціально культивованих каліфорнійських черв'яків.

Уперше ідея промислового розведення дощових черв'яків з'явилася і втілилася у США в штаті Каліфорнія в 50-х роках минулого сторіччя. Для культивування використовується отримана добиранням продуктивна популяція черв'яка «Eiseia foetida», що одержала назву «червоний каліфорнійський черв'як». У Європі червоний каліфорнійський черв'як відомий під іншою торговою назвою «Тенесси Виглер». У промислових масштабах вермитехнологія розвивається в Німеччині, Італії, Японії, Великобританії, Франції, Швейцарії та ін.

Культивування компостних черв'яків дозволяє одержувати біогумус. Ця технологія дозволяє одержувати такі продукти: біогумус, корм для птицефабрик і рибних господарств, а із черв'яків - стимулятори росту, лікарські препарати. Вермитехнологія не набула повсюдного впровадження через відносно високу вартість черв'яків.

3.4. Утилізація та захоронення побутових відходів

Розвиток сучасних технологій стримують низькі податки за забруднення навколишнього природного середовища, що робить захоронення побутових відходів найдешевшим методом поводження з ТПВ.

Вартість будівництва сміттепереробного заводу на основі спалювання ТПВ складає близько 500-600 дол. США на 1т/рік. Таким чином, вартість заводу потужністю 100 тис. т. в рік може становити до 100 млн. дол. США (40-50% вартості заводу припадає на очисне обладнання для запобігання забруднення повітря).

За підрахунками, при будівництві сміттепереробного заводу на основі спалювання ТПВ тариф на послуги з вивезення побутових відходів може збільшитись орієнтовно в 5 разів.

За останніми розрахунками, якщо враховувати вартість землі під полігон ТПВ, витрати з його будівництва та експлуатацію, включаючи утилізацію фільтрату, необхідне обладнання відповідно до ДБН, соціальні виплати населенню, яке проживає навколо, витрати з майбутньої його рекультивації та санації тощо, вартість такого полігону в коштує стільки ж скільки і будівництво сміттєпереробного або сміттєспалювального заводу, а іноді і більше.

Спалювання ТПВ – це термічний процес окислення з метою зменшення обсягу ТПВ з отриманням енергії, що супроводжується утворенням шлаку і золи.

Сміттєспалювальні заводи, з метою найбільш ефективного використання одержаної теплової та електричної енергії, рекомендується розміщувати на відстані не більше 3 км від споживачів енергії. Вони займають порівняно невеликі площі - від 2 до 5 га.

Вимоги до полігонів побутових відходів викладені в ДБН В.2.4-2-2005 «Проектування. Полігони твердих побутових відходів. Основи проектування». Дані будівельні норми поширюються на проектування нового будівництва, розширення, реконструкцію, технічне переоснащення і рекультивацію полігонів ТПВ.

На полігони ТПВ приймаються тверді побутові відходи з житлових будинків, громадських будинків і установ, підприємств торгівлі, громадського харчування, а також вуличний і садово-парковий змет, будівельні відходи і деякі види твердих інертних відходів за відповідним обґрунтуванням, а також промислові відходи III-IV класів небезпеки з дозволу місцевих органів санітарно-епідеміологічної та екологічної служб та пожежної інспекції. Промислові відходи IV класу небезпеки використовують на полігоні ТПВ як ізолюючий матеріал у середній та верхній частині полігона.

Наказом Мінбуду від 05.04.07 №120 затверджено «Зразок санітарно-технічного паспорту полігону твердих побутових відходів та Методичні рекомендації щодо його заповнення».

Територія полігона ТПВ, у тому числі ділянка складування і господарська зона, має бути захищеною від затоплення зливовими та талими водами з вище розташованих земельних масивів (ділянок). Для забезпечення запобігання попаданню стоку зливових і талих вод, а також фільтрату з території полігона у зовнішні водовідвідні споруди, проектується комплекс гідротехнічних споруд.

На виїзді з полігона ТПВ повинна бути контрольно-дезінфікуюча зона, обладнана залізобетонним резервуаром довжиною 8 м, глибиною 0,3 м і шириною 3,5 м для дезінфекції коліс сміттєвозів. Резервуар заповнюється дезінфекційним розчином і тирсою.

Вздовж периметра території полігона ТПВ обладнується огорожа. В огорожі полігона ТПВ біля виробничо-побутового будинку встановлюються ворота або шлагбаум.

При проектуванні полігонів доцільно передбачати утилізацію біогазу, що утворюється при анаеробному розкладанні органічної складової ТПВ.

При проектуванні полігона ТПВ слід передбачати заходи, спрямовані на зменшення кількості фільтрату: тимчасові протифільтраційні завіси, дамби, а також передбачати такі схеми складування ТПВ, при яких забезпечується мінімальне надходження води з незаповненої площі карт ТПВ.

Проектом має бути передбачено проведення комплексу запобіжних заходів проти розповсюдження неприємних запахів (дезодорація), інфекційних мікроорганізмів (дезінфекція), шкідливих комах (дезінсекція) та гризунів (дератизація).

Проектом має бути передбачена можливість освітлення ділянок розвантаження ТПВ (за умови проведення робіт у темний час доби), достатня для забезпечення нормальних умов виконання роботи.

Рекультивация земель після закриття полігона ТПВ проводиться згідно з розробленим проектом. Рекультивация земель після закриття полігона ТПВ провадиться в два етапи: технічний і біологічний.

Захоронення ТПВ здійснюється відповідно до затверджених наказом Мінжитлокомунгоспу від 01.12.10 № 435 Правил з експлуатації полігонів побутових відходів.

На в'їзді до полігону ТПВ рекомендується встановлювати щит з такою інформацією: назва полігону ТПВ; рік введення в експлуатацію; назва юридичної особи, що здійснює експлуатацію полігону ТПВ та її підпорядкованість; режим роботи; види відходів, що приймаються; тарифи на приймання відходів; назва охоронної структури, що забезпечує охорону полігону ТПВ.